

de mos

Jaargang 29
Januari 2013

ISSN 0169-1473

Een uitgave van het
Nederlands
Interdisciplinair
Demografisch
Instituut

Bulletin
over
Bevolking
en
Samenleving

1

NiDi

inhoud

- 1 **Zorgende vaders**
- 4 Gemiddelde pensioenleeftijd
- 5 **Kinderen willen en kinderen krijgen**
- 7 In memoriam
- 8 **10 jaar onderzoek naar familiebanden in Nederland**

Foto: drothame/flickr

Zorgende vaders

RENSKE KEIZER EN PEARL DYKSTRA

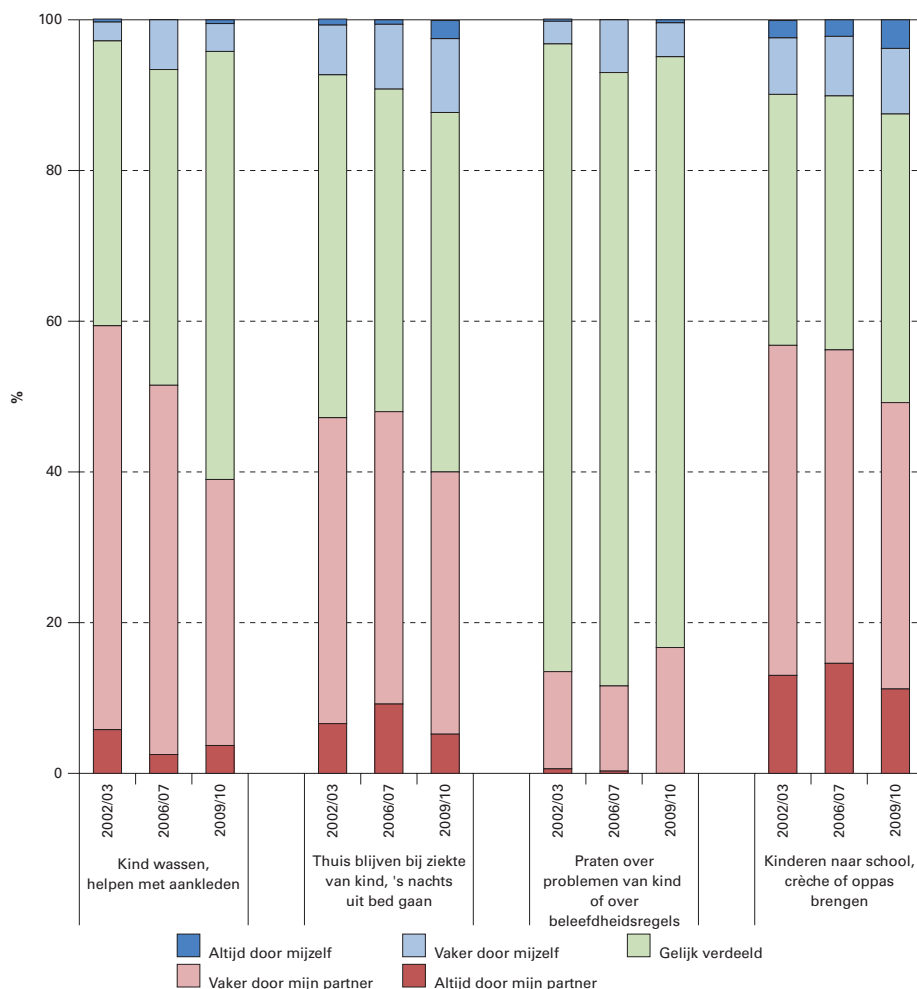
Vaders zijn in de afgelopen jaren meer tijd gaan besteden aan de zorg voor hun kinderen. Een grotere deelname van mannen aan de zorgtaken voor de kinderen is zowel belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen als voor de arbeidsmarktparticipatie van moeders. Gegevens uit het onderzoek *Familiebanden in Nederland* (NKPS – Netherlands Kinship Panel Study) laten echter zien dat vaders de taken, die moeders meer vrijheid zouden moeten kunnen bieden om buitenshuis te werken, nog niet gelijk verdelen met hun partner.

De tijd die mannen besteden aan de zorg voor kinderen is zowel van belang voor het gezinsbeleid als het emancipatiebeleid. Gezinsbeleid heeft primair aandacht voor de ontwikkeling van kinderen en de rol die zorgende vaders hierin spelen. De betekenis van het vaderschap voor het welzijn van mannen is ook relevant, maar dit vraagstuk krijgt duidelijk minder aandacht binnen het gezinsbeleid. Bij emancipatiebeleid gaat het er vooral om of vergroting van het zorgaandeel van mannen aan moeders meer ruimte geeft voor hun arbeidsparticipatie.

De zorgende vader

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) verzamelt al enkele decennia gegevens over de tijd die mannen en vrouwen besteden aan betaalde en onbetaalde arbeid. Uit dit tijdbestedingsonderzoek blijkt dat de gezinsagenda in termen van het tijdsbeslag van (de combinatie van) betaald werk, het huishouden en de zorg voor kinderen in de afgelopen dertig jaar steeds voller is geworden. Vrouwen met thuiswonende kinderen tot 18 jaar zijn beduidend meer uren betaald werk gaan verrichten. Ook mannen in die categorie zijn meer uren gaan werken, maar de stijging is gering. De gedachte dat het toegenomen tijdsbeslag van betaald werk ten koste zou gaan van de tijd die wordt besteed aan kinderen blijkt ongegrond. Moeders en vaders zijn juist meer uren gaan besteden aan hun kinderen. De stijging in de hoeveelheid tijd die wordt besteed aan kinderen is bij vaders echter aanmerkelijk geringer dan bij moeders. In de loop van de tijd hebben vrouwen vooral bezuinigd op huishoudelijke taken, terwijl mannen

Figuur 1. Aandeel van vaders (25-45 jaar) in zorgtaken

Bron: NKPS 2012.

hieraan iets meer uren zijn gaan besteden. Uit de meest recente gegevens blijkt dat moeders ongeveer twee keer zoveel uren aan de zorg voor kinderen besteden in vergelijking met vaders.

Verschillende zorgtaken

Wil men preciezer inzicht verkrijgen in de wijze waarop door mannen verrichte zorgtaken bijdra-

gen aan de ontwikkeling van kinderen, dan wel de arbeidsdeelname van vrouwen, dan voldoen cijfers over het totaal aantal uren besteed aan de zorg voor kinderen niet. Moeders besteden namelijk niet alleen meer uren aan de zorg voor hun kinderen dan vaders, maar besteden deze uren ook aan het geven van een ander type zorg dan vaders. Een veel groter aandeel van de zorguren van moeders dan die van vaders wordt besteed aan urgente zorg en routinematige fysieke en logistieke zorg dan aan educatieve en recreatieve zorg voor de kinderen. Wanneer men zich alleen richt op het totaal aantal uren dat wordt besteed aan de zorg voor de kinderen, komen de bovengenoemde verschillen tussen mannen en vrouwen in het type zorgtaken niet aan het licht.

Voor een genuanceerd beeld over de verdeling van zorgtaken tussen mannen en vrouwen is informatie over de aard van de verrichte zorgactiviteiten nodig. Gaat men uit van het belang van kinderen, dan is vooral de deelname aan zogenaamde 'educatieve en recreatieve' activiteiten relevant, zoals het voorlezen van het kind, buiten spelen of wandelen met het kind. De gedachte is dat juist dit soort activiteiten, waarbij de ouder gerichte aandacht aan de kinderen besteedt, de ontwikkeling van kinderen ten goede komt. Gaat men uit van de economische zelfstandigheid van vrouwen, dan is vooral de deelname door mannen aan zogenaamde 'tijdstructurende' activiteiten relevant, zoals het van en naar opvang en school brengen, eten geven en naar bed brengen van kinderen. De gedachte is dat de participatie van vaders in routinematige verzorgingsactiviteiten, activiteiten die logistiek vereisen en rond bepaalde tijden dienen te worden verricht, moeders meer vrijheid biedt om buitenshuis te werken.

Verdeling van zorgtaken

De tijdsbestedingsonderzoeken van het SCP brengen vooral de deelname van vaders aan interactieve activiteiten in kaart. Aldus verkrijgen we informatie over de deelname door vaders aan op-

Foto: capgros/stock.xchng

Foto: tlst/stock.xchng

voedingsgerelateerde en recreatieve bezigheden. Een groot deel van deze bezigheden wordt echter als gezin verricht, dus samen met de moeder. In de tijdsbestedingsonderzoeken vinden we weinig gegevens over de deelname van vaders aan zorgtaken die vanuit het oogpunt van emancipatie relevant zijn. Het gaat dan om routinematige taken die alleen door de vader worden uitgevoerd en als vervanging dienen voor gezinsinvesteringen van de moeder. Het onderzoek naar familiebanden in Nederland (NKPS) heeft die gegevens wel.

In het NKPS-onderzoek is in drie verschillende enquêterondes (2002/2003, 2006/2007 en 2009/2010) aan moeders en vaders gevraagd hoe de opvoedingstaken thuis verdeeld zijn met de partner. Het betreft de taken “kind wassen, helpen met aankleden”, “thuis blijven bij ziekte van het kind/’s nachts uit bed gaan”, “praten over problemen van het kind of over beleefdheidsregels” en “kinderen naar school, crèche of oppas brengen”. Steeds is gevraagd wie de taak meestal doet: de respondent, beiden evenveel, of de partner.

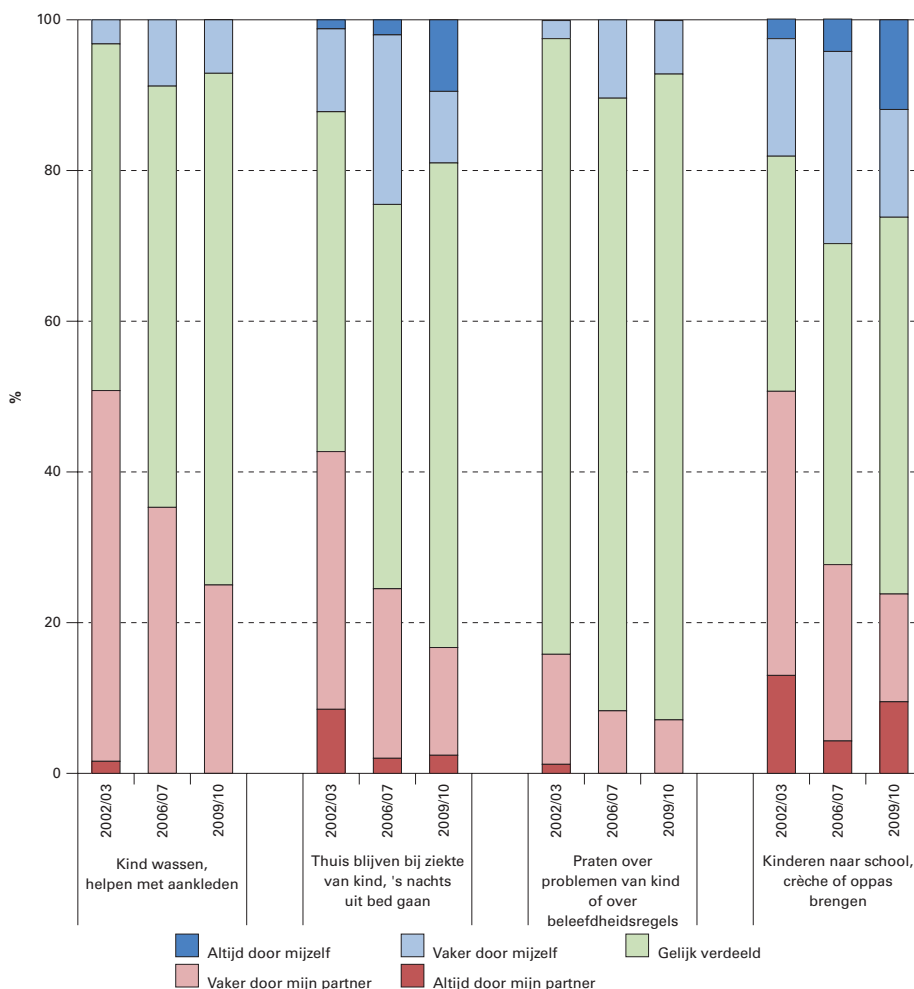
Met uitzondering van de taak “het praten over problemen van het kind of over beleefdheidsregels” geeft ongeveer de helft van alle vaders aan dat hun partner de taken altijd of vaker doet (figuur 1). Toch is in de afgelopen tien jaar verandering te zien. Vaders zijn iets actiever geworden in het zorgen voor hun kinderen; vaders geven tegenwoordig relatief vaker aan dat de zorgtaken gelijk worden verdeeld. Alleen op het gebied van praten over problemen van het kind of over beleefdheidsregels is het aandeel van vaders, dat bijna gelijk is aan dat van moeders, over de tijd gelijk gebleven.

Specifieke groepen vaders

Zijn er specifieke groepen vaders waarvan het aandeel in de zorgtaken sterker is gestegen dan voor andere groepen vaders? Aanvullende analyses tonen aan dat de stijging het sterkst is bij vaders met een partner die 32 uur of meer per week werkt (figuur 2). Bij deze mannen, zien we dat de

Foto: beneficialfinancial/flickr

Figuur 2. Aandeel van vaders (25-45 jaar) met een partner die 32 uur of meer per week werkt in zorgtaken

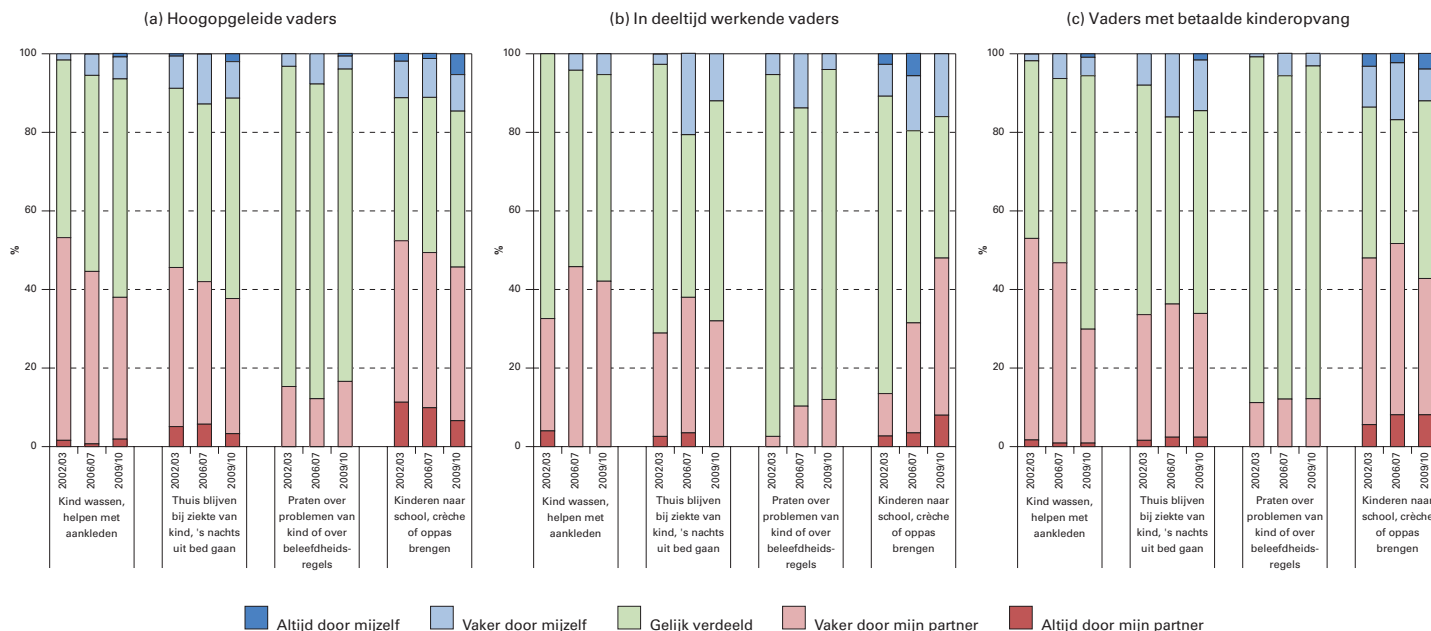
Bron: NKPS 2012.

zorgtaken die het voor de moeder gemakkelijker maken om op de arbeidsmarkt te participeren (thuis blijven bij ziekte van het kind/’s nachts uit bed gaan; kind naar school, crèche of oppas brengen) steeds gelijker met de partner worden verdeeld. Oorzaak en gevolg zijn op basis van onze cijfers echter niet te onderscheiden. Hebben de moeders omvangrijke banen omdat hun partners

Foto: RoelWijnants/flickr

Figuur 3. Aandeel van specifieke groepen vaders (25-45 jaar) in zorgtaken

Bron: NKPS 2012.

demodata

GEMIDDELDE PENSIOENLEEFTIJD

De gemiddelde leeftijd waarop werknemers met pensioen gaan is in 2012 toegenomen tot 63,6 jaar. Vijf jaar eerder was dat nog 61,7 jaar en tien jaar eerder 60,7 jaar. De gemiddelde pensioenleeftijd is het hoogst in de landbouw en visserij. In de bouw- en nijverheid is de pensioenleeftijd de afgelopen tien jaar het minst gestegen.

In 2012 was 42 procent van de werknemers op het moment van pensionering 65 jaar of ouder. In 2007 was dat 20 procent en in 2002 15 procent. In de landbouw en visserij was in 2012 73 procent van de werknemers op het moment van pensionering 65 jaar of ouder; in de bouw- en nijverheid slechts 22 procent.

Bron: CBS.

een groot aandeel in de zorg voor thuiswonende kinderen hebben? Of biedt het hebben van een omvangrijke baan moeders een goede onderhandelingspositie binnen het huishouden over de zorgtaken?

In de figuren 3 a t/m c zijn specifieke groepen mannen onderscheiden waarvan uit ander onderzoek bekend is dat ze gemiddeld genomen een groter aandeel in de zorg voor thuiswonende kinderen hebben: hoogopgeleiden, parttime-werkenden en vaders die gebruik maken van betaalde kinderopvang. Echter, nu we met de NKPS-gegevens gericht onderscheid kunnen maken naar het type zorgtaken, zien we dat zelfs deze groepen mannen in de afgelopen tien jaar de zorgtaken die het voor de moeder gemakkelijker maken om op de arbeidsmarkt te participeren, niet volledig gelijk met de partner zijn gaan verdelen. Met name met betrekking tot de tijdstructurende taak van het kind naar school, crèche of oppas brengen, zien we dat ongeveer 40 procent van alle vaders aangeeft dat de moeder deze taak nog altijd of vaak doet.

Zorgtaken blijven ongelijk verdeeld

Hoewel vaders het belangrijk vinden dat de zorg voor de kinderen gelijk met hun partner wordt verdeeld, strookt het gedrag van vaders anno nu niet met deze opvattingen. In de *Emancipatiemonitor 2010* worden hiervoor financiële belemmeringen, en culturele factoren als redenen gegeven. Daarnaast staat de emancipatiemonitor stil bij het gegeven dat paren nauwelijks praten en afspraken maken over de verdeling van werk en zorg wanneer er kinderen komen. Zolang vrouwen in Nederland in deeltijd werken – voornamelijk vanwege de zorg voor kinderen – zullen zij de taken die het meest tijdstructurend zijn ook overwegend voor hun rekening blijven nemen. Daardoor ontstaat er niet snel een noodzaak om de taakverdeling te veranderen en wordt deze taakverdeling op zichzelf weer een reden om in deeltijd te (blijven) werken. Volgens de emancipatiemonitor is de uitdaging te achterhalen waar

te beginnen om deze redenering te doorbreken: bij meer arbeidsdeelname door vrouwen of bij meer inzet van mannen bij de taken thuis? Het eerste is uit economisch oogpunt aantrekkelijker, het tweede vanuit emancipatoir oogpunt mogelijk net zo belangrijk. Onze analyses hebben laten zien dat in gezinnen waar moeders meer dan 32 uur per week werken, de meeste vaders een gelijk aandeel hebben in de zorgtaken die het meest tijdstructurend zijn. Hoewel het in onze analyses zoals gezegd niet mogelijk was oorzaak en gevolg te onderscheiden, lijkt het voor de arbeidsparticipatie van moeders niet alleen belangrijk dat partners gaan praten over de verdeling van zorgtaken, maar vooral dat er afspraken worden gemaakt over concrete zorgtaken en dat juist de tijdstructurende zorgtaken gelijk tussen partners worden verdeeld. Een gelijkere verdeling op deze zorgtaken zou het voor moeders makkelijker moeten kunnen maken om deel te nemen aan het arbeidsproces.

Dr. R. Keizer en **prof. dr. P.A. Dykstra**,

Erasmus Universiteit Rotterdam, Capaciteitsgroep Sociologie, e-mail: keizer@fsw.eur.nl

LITERATUUR:

- Cloin, M. en M. Schols (2011), De gezinsagenda. In: F. Bucx (red.), *Gezinsrapport 2011: een portret van het gezinsleven in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, p. 101-128.
- Portegijs, W. en A. Merens (2010), De nieuwe man? In: A. van den Broek, R. Bronneman en V. Veldheer (red.), *Wisseling van de wacht: generaties in Nederland*. Sociaal en Cultureel Planbureau, p. 251-271.
- Merens, A., M. van den Brakel, M. Hartgers en B. Hermans (2011), *Emancipatiemonitor 2010*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau / Centraal Bureau voor de Statistiek.